

Novák Katalin miniszter asszony, államfőjelölt ünnepi beszéde, amely elhangzott 2022. január 22-én, a Magyar Kultúra Napján Sopronban, a városi ünnepségen, a Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ Liszt-termében:

Tisztelt soproni Polgárok! Hölgyeim és Uraim!

Ünnepelni jöttünk. Ünnepelni azt, ami a miénk és azt, ami után vágyakozunk. A magyar kultúrát. A táplálékot, a mindennapi kenyeret, amire folyamatosan éhezünk, miközben bőséggel rendelkezésünkre áll. A magyar kultúrát, amelyről tudjuk, hogy a miénk, mégis – vagy talán éppen ezért – újra és újra vágy ébred bennünk iránta.

Őnök, meghívóim, a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége, a Kálvin Kör és a Luther Szövetség, tudják, hogy mi a miénk, az Önöké. Önöké, s a miénk a hűség és bátorság évszázados érdeme és édes terhe. Önöké a kereszténység és Önöké Kálvin és Luther szellemi, hitbeli öröksége. Nem tegnap óta, még csak nem is negyed százada, mióta fenntartják a nemes hagyományt, hogy országunk és kultúránk nagyjaival ünneplik a Himnusz születésnapját. A kereszténység, Luther és Kálvin még csak nem is ötszáz vagy ezer év óta az Önöké, a miénk. Mert hisszük, hogy amit irodalmunk, képzőművészetünk, hitünk, a teológia szellemóriásai gondolatban, szóban, cselekedetben, alkotásban létrehoznak, az az emberiség ősforrásaiból merít. Bár nem esetleges, hogy mely korban szökken virágba, s terem gyümölcsöt, mindig köze van a legelső kezdethez, a teremtéshez. Így végső soron Isten ajándéka az egész emberiségnek, s benne nekiünk, magyaroknak.

Mert ahogyan magyarrá lett a keresztény hit és gondolat, Luther és Kálvin tanításai, úgy lesz magyarrá minden, amit a világból lelkünkön átengedünk. Így lesz magyarságunk – Kuncz Aladár szavait kölcsönözve – „világ-figyelő tető, nem szemhatár-szűkítő provincializmus”.

Ma, a magyar kultúra napján, nem kizárólag a magyar műveltség nagyjaira emeljük tekintetünket, nem kizárólag az ő teljesítményüknek adózunk tisztelettel. A mai napon ünnepeljük azt, ami az egyetemesből magyarrá lett, és azt is, amivel a magyar művészek, gondolkodók, írástudók építették az európai kultúrát.

Tisztelt Ünneplők!

Ma nem csak azokhoz szólunk, akik a magas kultúra kincseit befogadóként élvezik. Ma mindennapi életünk és magas kultúránk találkozását is ünnepeljük. Azt a csodát, hogy az emberi élet legapróbb, talán említésre sem méltó rezdüléseiből az inspirált alkotó katartikus művet tud teremteni.

Hányszor éreztem én magam is, milyen jó lenne szavakba önteni, leírni, megénekelni, megfesteni, megörökíteni és továbbadni azt a pillanatot, amit éppen átélek. És hányszor éreztem azt is, hogy nekem ehhez nincsenek meg az eszközeim. Szeretem anyanyelvünk gazdagságát, az általam ismert szavak mégsem adják vissza azt az érzést, mely éppen hatalmába kerített. Pedig milyen jó lenne megosztani, megsokszorozni, méltó szavakban vagy képekben megőrizni nehéz időkre a szerelmet, a boldogság pillanatát, a büszkeséget, az örömet, az önfeledtséget, a megtapasztalt kegyelmet. Ahogy jó lenne mementóul kőbe faragni a csalódást, a kudarcot, a fájdalmat. Tudtam, én ehhez kevés vagyok. S akkor elém került egy vers, kinyitottam egy könyvet, meghallottam egy dallamot. S egyszerre rám tört a felismerés: hiszen ez az! Ez én vagyok, éppen így vagyok, így érzek, ez a vers, ez a történet, ez a zene testet ad annak, ami nálam, bennem alaktalan. Az író, a festő, a zeneszerző így

szólít meg, így teremt velem közösséget. S persze úgy, hogy ő pedig az én életemből merít: témát, ihletet, energiát, szeretetet. Így kapcsolódunk egymáshoz.

Hölgyeim és Uraim!

Kultúránkat nem csak művészetünk teszi magyarrá. Része mindaz, amit ezer év szokássá formált. Ahogy egymást köszöntjük. Ahogy ünnepeinket megtartjuk. Ahogy a kenyeret megszegjük. Ahogy a gyermeket ringatjuk. Ahogy a sírt gondozzuk. Ahogy a „Hogy vagy?” kérdésre mi, magyarok érdemben válaszolunk. Ahogy autót vezetünk. Vagy ahogy a várost, az országot vezetjük. Ahogy szurkolunk. Ahogy a sört isszuk, főleg, ha soproni. Ahogy egymáshoz és az idegenekhez fordulunk.

Műveltség? Stílus? Szokás? Mindegyik.

Ahogy nagymamánk elinduláskor keresztet rajzolt a homlokunkra, ahogy nagyapánk a csizmáját fényesítette, ahogy édesapánk kinyitotta édesanyánk előtt az ajtót, ahogy anyánk a tésztát dagasztotta, ahogy az óvónő átölelt, a tanító nevelt, mind nyomott hagyott bennünk, s saját gyerekeinkben, unokáinkban látjuk viszont újra. Ez a folytonosság tanít bennünket alázatra, s adja meg a lehetőséget, hogy újrateremtjük, amit kell, megőrizzük, amit érdemes, s gyarapítjuk, amit lehet.

„Ha nem volnék, te sem volnál, én sem volnék, ha nem volnál.” Kányádi Sándor szerelmes sorait mondhatta volna a magyar kultúráról is. Hol lennénk, ha nem volna? S hol lenne, ha nem lennénk?

Hol lennénk, ha nem lettek volna azok az őseink, akik a legnehezebb időkben is igent mondtak a magyar élet folytatására, akik védték, őrizték, gyarapították nyelvünket, szokásainkat, hagyományainkat. Akik igent mondtak a gyermekre, s így adták tovább, ami a miénk. És hol lesz Munkácsy Golgotája, ki érti majd József Attila fájalmát, mi szól majd a Magyar Zene Házában, ha lemondunk a magyar élet újrateremtésének, megőrzésének, s gyarapításának lehetőségéről és kötelességéről?

*Igaz, van mit elsratnunk. **De a százéves gyász néha elfeledteti velünk, hogy még veszteni valónk is van.***

Amikor aztán ráismerünk fogyatkozó gazdagságunkra, akkor nekiállunk. Nem csak őrizgetünk, kuporgatunk, hanem gyarapítunk is. Patriótává tesszük gazdaságunkat, élettél töltjük meg a falvakat, megújítjuk egyetemeinket, bölcsődéket, templomokat építünk határon innen és túl, s közben megbecsüljük, nem engedjük feledésbe merülni az előtünk járt nemzedékek munkáját. A lényeg mégis a kultúra. Ha kultúra van, akkor, ha nincs is minden egy csapásra, de lehet. Ahogy egyetlen sejtben ott egy új élet esélye, úgy ad lehetőséget közösségeinknek a kultúra a javakban való gyarapodásra. Tévedés, hogy a bővülő gazdaság, a családtámogatások sokszorosra növelése készíti a fiatal párokat a gyermekvállalásra. Ezek nélkül persze nehezebb lenne. De a pénz csak akadályokat képes elhárítani. A gyermekek utáni vágy, a magunk továbbörökítésének szándéka mélyebbről fakad: a kultúránkból. Mert nem csak megmaradni akarunk, hanem kiteljesedni, gyarapodni is. S nem csak abban a hetven, nyolcvan évben, ami nekünk jut, hanem a következő nemzedékekben is. Ezért, a saját életünkön túlmutató előretétek miatt fontos nekünk, magyaroknak, a megörökölhető otthon, a teremtett világ védelme, a családunk történetének ismerete és továbbadása. Kislány koromban egyik kedves időtöltésem volt a régi fényképek nézegetése. Leemeltem a polcról a keménykötésű, nehéz albumokat, és óvatosan lapozgatni kezdtem. Olyan világba repített el, ahol még csak Anyu és Apu szerelmes egymásra pillantásában jelentünk meg mi a bátyámmal, ahol a nagyapám haja még dús volt és sötét, ahol nagymamám arcát sem szabdalta még annyi ránc. A még régebbi képeken ismeretlen arcok, akikről kérdezni, faggatózni lehetett. A falra akasztott családfa előtt mindig hosszan időztem. Büszkeség töltött el, hogy a mi családunk már ilyen régóta létezik. Ezekből a családi történetekből, ezeken a történeteken keresztül bontakozik ki nagyobb közösségünk, a magyarság története, történelme.

„Hozz rá vig esztendő!” – kérjük himnuszunkban, s ez a kérés nem csak magunkra vonatkozik, hanem minden utánunk születő magyarra. Ezért is jó látni a gyarapodó családokat, a fiatalokban ébredő nemzeti büszkeséget, a helyreállított és újonnan épült kulturális központokat megtöltő művészeket, a sziporkázó magyar szellem világhódítását, a keresztény jelképek erősödését. A gazdasági erő, a politikai cselekvőképesség megadja a kereteket az újratерemtéshez, megőrzéshez és gyarapításhoz, de mindennek a lelkét, szellemi erejét, az akaratot, a kultúránk táplálja.

Tisztelt Ünneplők!

Nekünk, magyaroknak két születésnapunk is van. Augusztus 20-án az országét, a magyar kultúra napján a nemzetét ünnepeljük.

Kölcsey Himnusza a magyar fájdalom, a magyar remény és áhítat. Elválaszthatatlan tőlünk. Ateista rezsimiek is csak addig merészkedtek, hogy szövege helyett inkább csak a zenéjét engedték játszani. De a diktatúra éveiben nagyapáink, szüleink, s mi magunk, csukott szájjal is tudtuk énekelni: Isten, áldd meg a magyart! Ebben a mondatban, ebben a vágyban mindannyian egyesülhetünk. S egyesülünk is, újra meg újra. Ez a legszelebbre tárt kapu, a leginkább átölelő mozdulat. Meghívás, azoknak is, akik ma még nem érzik át a nemzeti összetartozás méltóságát. Ez a Himnusz csodája. Azok is imádkozzák, akik sohasem kulcsolták imára a kezüket. Úgy beszél rólunk, hogy közben túlmutat rajtunk: fölfelé, a Teremtőre, aki azt akarja, hogy legyünk, hogy keresztények legyünk. Nemzeti imádságunk nem engedi, hogy kisszerű ideológiai küzdelmekben bárki kisajátítsa. Úgy jeleníti meg a nemzet egységét, hogy újra és újra megteremti azt. Biztosít bennünket arról, hogy minden pártütés, értetlenség, viszály, káröröm és öröm, széthúzás és összefogás felett létezik az az összetartozás, melyet nem mi barkácsolunk össze, hanem a Teremtő ajándékként kaptuk.

A Himnusz így a miénk, s ezért vágyakozunk utána.

„Európa édeskeveset sejt a magyar szellemről (...) nem is sokat törődött avval. (...) Pedig a magyar lélek elejétől fogva predesztinálva volt, új és különös hangot dobni az európai koncertbe. (...) A magyar kultúra nem idegen az európai kultúrával szemben: hanem annak egy különös testvérága, vagy inkább tükröképe egy másfajta lélek tükrében.” – írta Babits Mihály máig ható érvénnyel.

Tükörnek ma is jók vagyunk, Közép-Európa más nemzeteivel együtt, akikkel sorsunk összeforrt az évszázadok alatt. Ma ennek a Középnek a küldetése, hogy ne engedje veszni azt, ami a Nyugatban a miénk is. Magunkon kezdtük, mert az elmúlt évtizedek, az elmúlt évszázad tanulságaként megéreztük – Ravasz Lászlóval, a múlt század nagy református püspökével szólva – hogy „sürgősen szükséges a magyarság öntudatosítása.” Sem a honfoglalók, sem a kurucok nem kérdezték, mi a magyar. – írta. Tudták, hogy magyarok. Létük egy volt magyarságukkal, s érezték, hogy bennük a magyarságot pusztítanak el, s a magyarságban őket. Nemzetünk fennmaradása ma az öntudatosabb és erősebb magyarság kialakulásától függ. Szükség tehát a magyarságot erősíteni. Jobban kell ismernünk, mi a magyar és jobban kell akarnunk, ami magyar.”

Hölgyeim és Uraim!

Ki tudná jobban, hogy mit jelent akarni azt, „ami magyar”, a soproni polgároknál? Tanítsák hát a hűséget a magyarhoz, ezután is gyermekeiknek, unokáiknak, nekünk, minden magyarnak.

Isten éltesse a Himnusz népét, minden Soproni Polgárt!